

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM**
Allmänna avdelningen

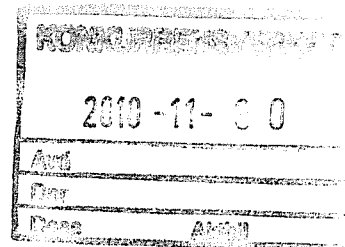
DOM
2010-11-29
Meddelad i
Stockholm

Mål nr
41962-10
Enhet 17

SÖKANDE

Sodexo AB, 556232-7873
Box 47620
117 94 Stockholm

Ombud: Jane Wennerlund Ohlsson
A1 Advokater KB
Riddargatan 13 A
114 51 Stockholm

MOTPART

Lidingö stad
181 82 Lidingö

SAKEN

Överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling - LOU

DOMSLUT

Förvaltningsrätten avslår ansökan om ingripande enligt LOU.

Förvaltningsrättens interimistiska beslut av den 8 oktober och den 11 november 2010 upphör därmed att gälla.

Dok.Id 73376

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
115 76 Stockholm	Tegeluddsvägen 1	08-561 680 00 E-post: forvaltningsrattenistockholm@dom.se	08-561 680 01	måndag – fredag 09:00-15:00

BAKGRUND

Lidingö stad genomför en upphandling av kost för skolor, äldre- och handikappomsorgen samt kalla matlådor (Kostentreprenader Lidingö 2011, dnr KS/2010:41; ref. nr 10/31). Upphandlingen är uppdelad i sju olika anbudsområden.

Enligt tilldelningsbeslut avsänt den 28 september 2010 har Lidingö stad beslutat att anta anbud från Fazer Food Services AB såvitt avser anbudsområde 2-4. Såvitt avser anbudsområde 6-7 har staden, enligt tilldelningsbeslutet, beslutat att anta anbud från ISS Facility Services AB. I beslutet anges vidare att inga anbud har inkommit avseende anbudsområde 1 och 5.

YRKANDEN M.M.

Sodexo ansöker om överprövning enligt LOU och yrkar att upphandlingen ska göras om. Till stöd för sin talan anför Sodexo huvudsakligen följande. Förfrågningsunderlaget är behäftat med allvarliga brister. Dessa brister kan delas in i tre kategorier: otydliga parametrar för beräkning av pris, ändrade förutsättningar och oproportionerliga krav. Om bristerna inte hade förelagat hade Sodexo lämnat ett anbud och därmed haft en god möjlighet att tilldelas kontraktet. Sodexo har lidit eller riskerat att lida skada genom att bolaget inte har kunnat lämna ett konkurrenskraftigt anbud i upphandlingen. Upphandlingen måste därför göras om.

Sodexo har beskrivit de aktuella bristerna på nedanstående sätt.

Otydliga parametrar för beräkning av pris

Det är avgörande för leverantörerna att förfrågningsunderlaget tydligt anger omständigheterna för upphandlingen, så att leverantörerna kan räkna på uppdraget, kalkylera och prissätta krav för utvärderingskriterierna och lämna konkurrenskraftiga anbud. Förfrågningsunderlaget innehåller ett

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM
Allmänna avdelningen

DOM

antal omständigheter som omöjliggör detta. Av förfrågningsunderlaget framgår nämligen att volymer och förutsättningar för utförande av tjänsterna i stor utsträckning kommer att förändras under avtalsperioden, men att stor osäkerhet råder om när i tiden detta kommer att ske.

Av förfrågningsunderlaget och av Lidingö stads svar på frågor från leverantörerna ("Frågor och svar") framgår att Källängens tillagningskök står under renovering. Till dess renoveringen är färdig ska tillagning ske i Gångsätra för skolorna Bo, Klockargården och Rudboda. Någon tidpunkt för när renoveringen ska vara färdig har inte kunnat anges. Detta innebär att det är oklart för leverantörerna vilka merkostnader som kan uppkomma på grund av renoveringen. Gångsätra och Källängen hör dessutom till olika anbudsområden. Enligt "Frågor och svar" tillfaller intäkterna den leverantör som tilldelats området Gångsätra under den tid då mat tillfälligt ska tillagas där. Om olika leverantörer antas för Gångsätra och Källängen leder detta till mycket osäkra intäkter och kostnader för båda leverantörerna.

Av förfrågningsunderlaget framgår vidare att alla barn i förskola och fritidshem under fyra veckor på sommaren placeras på två olika platser och att det kan variera från år till år var barnen placeras. Under denna period ska måltiderna tillagas och skickas från Högsätra. Intäkterna för denna verksamhet tillfaller enligt "Frågor och svar" den leverantör som har tilldelats området Högsätra. För mottagning och servering av maten svarar dock, enligt samma handling, den leverantör som har tilldelats det område där barnen är placerade. Det förhållandet att det bestäms från år till år var barnen kommer att vara placerade omöjliggör en beräkning av kostnader och intäkter vid anbudslämningen. I upphandlingen saknas dessutom en mekanism för vilken intäkt som ska tillfalla den leverantör som står för mottagning och servering av maten. Det är vidare oklart vilken leverantör som ska stå ansvaret vid en eventuell felservice av specialkost. En eventuell felservice av kost utgör en sådan överträdelse som enligt Lidingö stads mo-

dellavtal för kostentreprenader är förenad med vite om 5 000 kr per tillfälle.

Av förfrågningsunderlaget och av ”Frågor och svar” framgår vidare att Lidingö sjukhem med 100 platser kommer att läggas ned under perioden, att en viss nedtrappning av antalet platser kommer att ske under 2011, att målet är att snarast lägga ned sjukhemmet men att tidpunkten styrs av när det finns tillgång till nya platser för boende, att nyintagningar kan komma att ske under perioden och att byggnationen av nya bostäder ännu inte har startat.

Av ”Frågor och svar” framgår även att Torsviks förskola kommer att få ett eget kök, att tidplanen för detta ännu inte är fastställd, att maten under avtalsperiodens inledande skede ska tillagas i Torsviks skola och att förskolan endast ska ta emot mat i kantiner i varm transportvagn.

Genom dessa oklarheter har staden omöjliggjort för leverantörerna att räkna på uppdraget. Staden har därmed öppnat för en situation där anbuden kan ha väldigt olika utgångspunkter. Detta är inte något som en upphandlande myndighet kan rätta till under upphandlingen genom exempelvis förhandlingar, eftersom vissa leverantörer, såsom i detta fall Sodexo, har avstått från att lämna anbud på grund av otydligheterna. Staden har brutit mot transparensprincipen och möjligen även likabehandlingsprincipen, för det fall oklarheter retts ut vid förhandlingar.

Ändrade förutsättningar

Av förfrågningsunderlaget framgår att mat som är lagad från grunden premieras vid utvärderingen. Vissa kök som ingår i upphandlingen saknar dock utrustning för detta. I ”Frågor och svar” har staden den 4 juni 2010 uppgett att det inte finns några beslut om nyinvesteringar i köken och att leverantörerna har att räkna med befintlig utrustning i sina anbud. Varje

leverantör måste därför göra en bedömning av kostnaden för högre uppfyllelsegrad av utvärderingskriterierna – i detta fall kostnaden för att eventuellt själv införskaffa den utrustning som krävs för att i högre grad kunna uppfylla det aktuella kriteriet. Efter anbudstidens utgång har staden beslutat att anslå fyra miljoner kronor för upprustning av köken. Den planerade upprustningen omfattar bl.a. ugnar med stekfunktion, vilket gör det möjligt att i högre utsträckning laga mat från grunden. Detta ändrar helt förutsättningarna för upphandlingen, eftersom förhållandet direkt påverkar kostnadsberäkningen för anbuden och anbudens innehåll i övrigt. Denna ändring av förutsättningarna är i sig tillräcklig för att strida mot upphandlingsreglerna och för att upphandlingen ska göras om. En av anledningarna till att Sodexo har avstått från att lämna anbud är att köken saknade utrustning och att det skulle vara förenat med kostnader att åtgärda detta. Det kan heller inte uteslutas att detta förhållande har haft påverkan i upphandlingen genom att investeringsplanen har legat till grund för förhandlingar med antagna leverantörer som då fått möjlighet att anpassa sina anbud efter de nya förutsättningarna. Staden har således brutit mot principerna om transparens och likabehandling.

Oproportionerliga krav

Av förfrågningsunderlaget 2.7.4. framgår att måltidspersonalen inom sex månader från avtalsstart ska känna till 1) vilka krav som ställs på måltiderna/matsedeln/andel tillagat från grunden och vad utföraren utlovat i anbudet; 2) vilka krav på tillsatser som ställs och hur utföraren utlovat tillgodoseende av kravet samt 3) vilka miljökrav som ställs och vad utföraren utlovat i anbudet t.ex. vad avser andelen ekologiska råvaror. Av stadens modellavtal för kostentreprenader respektive kalla matlådor framgår att enskilda avtalsbrott är förenade med vite om 5 000 kr per tillfälle. Det aktuella kravet är alltså förenat med vite. I begreppet måltidspersonal innefattas all personal som arbetar med hela processen avseende tillagning och servering, dvs. även diskpersonal. Att diskpersonalen måste kunna redogöra

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM
Allmänna avdelningen

DOM

för leverantörens anbud och kraven i förfrågningsunderlaget är ett orimligt högt ställt krav som är förenat med kostnader. Detta strider mot proportionalitetsprincipen. Den omständigheten att bestämmelsen är förenad med en vitesklausul gör kravet än mer oproportionerligt.

Det är vidare oklart vilken leverantör som ska stå ansvaret vid en eventuell felsservering av specialkost under den period då måltiderna för barn i förskola och fritidshem ska tillagas på Högsätra och skickas därifrån till de skolor där barnen är placerade under sommaren. Skyldigheten att servera rätt kost är enligt modellavtalet förenad med vite. Att förena en felsservering med vite utan att det framgår vem som kan drabbas av ett vitesansvar är synnerligen långtgående och är inte förenligt med proportionalitetsprincipen.

Lidingö stad anför i yttrande huvudsakligen följande.

Otydliga parametrar för beräkning av pris

Av förfrågningsunderlaget och "Frågor och svar" framgår dels hur många portioner som ingår i anbudsområde 2. Gångsätra respektive anbudsområde 3. Hersby/Källängen, dels hur många portioner som flyttas över när maten till Bo, Klockargården och Rudboda skola inte längre ska tillagas på Gångsätra. Vidare framgår att intäkterna tillfaller den leverantör som tillagar maten. Denna leverantör har också det totala ansvaret för mottagningsköken inklusive bemanning i Bo, Klockargården och Rudboda mottagningskök. Tills renoveringen av Källängen är klar ingår således ansvar för personal och mottagningskök i anbudsområde 2. Därefter sker en mindre verksamhetsövergång till leverantören för anbudsområde 3, om det blir olika leverantörer.

Även vad beträffar Torsvik framgår av förfrågningsunderlaget hur många portioner som försvinner när förskolan startar egen tillagning. Vidare framgår att byggnationen planeras vara klar höstterminen 2011.

Under avtalstiden kan volymer både öka och minska. Staden garanterar inte en viss volym. De volymförändringar som kan komma under avtalstiden beskrivs i förfrågningsunderlaget. I förfrågningsunderlaget och modellavtalet anges även vad som gäller vid volymförändringar. Att verkligheten är föränderlig undantar inte staden från skyldigheten att upphandla. Förutsättningarna när det gäller volymer skulle inte bli tydligare om staden skulle göra om upphandlingen. Staden har således inte brutit mot kraven på transparens, likabehandling och icke-diskriminering.

Vad beträffar semesterköken har staden i "Frågor och svar" angett att leverantören för anbudsområde 6. Högsätra/Siggebogården ska bemanna mottagningsköket. Intäkten tillfaller denna leverantör. Oro över vilken leverantör som ansvarar för felserveringen är omotiverad eftersom samma leverantör ansvarar för hela leveransen. Sodexo har påtalat att det uppstår oklarheter beträffande ansvaret för mottagningskök om leverantören för Högsätra ska bemanna en annan leverantörs kök under semesterperioden. Staden medger att ansvarsfrågan kan innebära problem. Detta kan dock lösas genom att fritidshemsbarnen alltid placeras i någon av de skolor som får sin mat från Högsätra.

Ändrade förutsättningar

Redan idag lagar bl.a. Sodexo 60-70 % av huvudkomponenterna från grunden. Det är ett bör-krav att andelen tillagning utan helfabrikat ökar. Anbudsgivare bedömer vilken ambition som är prioriterad och möjlig. De anbudsgivare som lämnat anbud har inte lämnat olika anbud beroende på kökens utrustning, utan offererat att 85-90 % av de så kallade huvudkomponenterna i måltiden lagas från grunden. Uppenbarligen kan man anpassa

menyval till den utrustning som finns och ändå uppnå goda resultat. Såväl anbudsgivarna som Sodexo informerades om investeringsplanen först sedan staden lämnat besked om tilldelningen. Stadens beslut om investering fattades under september och har inte kunnat påverka anbudena. Anbudsgivarna har således inte särbehandlats. Staden har uppfyllt kraven på transparens, likabehandling och icke-diskriminering.

Oproportionerliga krav

Staden bestrider att det ställs krav på att t.ex. diskpersonal ska kunna redogöra för leverantörens anbud och för kraven i förfrågningsunderlaget. Kompetenskraven ställs endast på den som ska utföra uppgifter som är relaterade till kraven. De som beställer råvarorna måste känna till kraven om tillsatser och kraven om andel ekologiskt. Sex månader är en väl tilltagen tid som är proportionerlig. Det ingår som en självklar del i överlämningsplanen att få kännedom om det nya kontraktet och anbudsgivarens åtagande. Detta sker därför sannolikt snabbare än inom sex månader. Detta är en planerings- och ledningsuppgift i köket och utförs inte av diskpersonal. Vad gäller vitesklausulerna är det ett proportionerligt krav att vite utgår om misstag inträffar beträffande servering av specialkost och felet beror på leverantören. Självfallet kan inte en leverantör ställas till svars om stadens egen personal serverar fel mat till barn i förskolan.

Sodexo anför i yttrande huvudsakligen följande utöver vad som tidigare anförts.

Otydliga parametrar för beräkning av pris

I förfrågningsunderlaget punkt 2.9.2. anges att en renovering av Källängens kök kan bli aktuell. Samtidigt anges i punkt 2.1.2. att Källängens kök kommer att renoveras under de närmaste fem åren. Den omständigheten att det förekommer olika uppgifter vad gäller frågan om en renovering faktiskt

kommer att genomföras visar att förfrågningsunderlaget är otydligt och bristfälligt.

Det framgår inte av förfrågningsunderlaget att den som tillagar maten i Gångsätra har det totala ansvaret för mottagningsköken, inklusive bemanning i Bo, Klockargården och Rudboda, under den tid då Källängens kök renoveras. Sodexo ställde en fråga till staden om leverans och servering ingår i uppdraget. Staden svarade dock inte på Sodexos fråga. Oklarheten på detta område leder, i kombination med risken för att olika leverantörer antas för de olika områdena, till att det blir omöjligt att kalkylera kostnader och intäkter utan att ägna sig åt spekulationer.

Av förfrågningsunderlaget framgår att maten i Kalvhagens förskola ska tillagas i Källängens kök. I förfrågningsunderlaget anges inte vem som ansvarar för tillagning av maten för Kalvhagens förskola under den tid som renovering pågår i Källängens kök. Förfrågningsunderlaget är således oklart även i denna del.

Det förhållandet att staden i modellavtalet har angett att staden inte garanterar viss volym och att hela eller delar av enheterna kan komma att utgå p.g.a. nedläggning eller överföring till annan verksamhet påverkar inte den omständigheten att förfrågningsunderlaget är otydligt vad avser de volymer som anbudsgivarna i dagsläget har att ta i beaktande vid beräkning av anbudet. Oklarheter i detta hänseende leder till omotiverade skillnader i anbudet och att likabehandlingsprincipen träds för när.

Vad beträffar semesterköken konstaterar Sodexo att staden medger att ansvarsfrågan kan bli ett problem. Denna oklarhet kan inte läkas genom att staden nu föreslår en lösning på problemet. Ett otydligt förfrågningsunderlag kan inte göras transparent genom att åtgärder vidtas efter anbudstidens utgång i förhållande till leverantörer som har lämnat anbud.

Ändrade förutsättningar

Målet med upphandlingen är att utveckla måltiderna för barn, ungdomar och äldre för att nå ökad gästnöjdhet. Ett antal bör-krav är knutna till målet med ökad gästnöjdhet. I förfrågningsunderlaget anges att anbudsgivaren bör erbjuda en varierad meny med hög kvalitet samt vara flexibel i menyvalen och ta bort de rätter som inte uppskattas. Vidare bör anbudsgivaren företrädesvis laga mat som målgruppen tycker om att äta. För anbudsområdena 1-6 erhålls låga poäng vid dålig uppfyllelse av bör-krav såsom bl.a. variation. Det är inte möjligt att med befintlig köksutrustning till hundra procent tillaga mat från grunden och samtidigt tillgodose målet med upphandlingen. Variationen kommer ofrånkomligen bli lidande om all mat ska lagas från grunden. En högre uppfyllelsegrad skulle uppnås vid eget införskaffande av ytterligare köksutrustning. Att staden har presenterat investeringsplanen för utbyte av köksutrustning strax efter meddelandet av tilldelningsbeslut innebär inte att förhållandet saknar betydelse för om staden har brutit mot upphandlingsbestämmelserna. Om Sodexo hade känt till planerna hade förutsättningarna för ett lämnande av anbud varit helt andra. Att ändra på förutsättningarna på detta sätt strider mot kravet på transparens och likabehandling på samma sätt som ändringar i ingångna avtal kan göra i tiden mellan två upphandlingar.

Oproportionerliga krav

Det framgår inte av förfrågningsunderlaget att kraven på personalen endast skulle avse den kategori av alla som arbetar med måltidsverksamheten som direkt berörs. Vad beträffar vitena har staden anfört att en leverantör inte kan ställas till svars om stadens egen personal serverar fel mat till barn i förskolan. Fråga uppkommer dock hur ansvarsfrågan i detta hänseende ska hanteras. Inte heller denna situation behandlas i förfrågningsunderlaget. Vidare föreligger oklarheter vad beträffar ansvaret för leverans och servering av mat vid mottagningsköken i Bo, Klockargården och Rudboda

under den tid som Källängens kök står under renovering. Om olika anbudsgivare antas för områdena uppstår oklarheter vid felsservering av kost i mottagningsköken samt ansvar för därtill hörande eventuella viten.

Lidingö stad anför i yttrande följande utöver vad som tidigare anförts.

Otydliga parametrar för beräkning av pris

Vad beträffar renoveringen av Källängen finns inte några faktiska skillnader i de underlag som har lämnats. Staden har inte vid utarbetandet av förfrågningsunderlaget kunnat ange tidplan för renoveringen, dels eftersom staden inte fattat beslut om när den ska genomföras, dels eftersom omfattningen inte kan bedömas. Att leverantören för anbudsområde 2. Gångsätra ska bemanna mottagningsköken i Bo, Klockargården och Rudboda framgår av kravspecifikationen, av förfrågningsunderlaget punkt 2.1.1., 2.3.2. och 2.3.3. samt av att det för varje anbudsområde anges vilka mottagningskök som ingår och vilken bemanning som finns i dessa idag. Även om upphandlingen skulle göras om skulle det inte finnas någon säker tidplan för när renoveringen av Källängens kök kommer att vara klar. En annan lösning än den i förfrågningsunderlaget finns inte.

Vad beträffar Kalvhagens förskola framgår av förfrågningsunderlaget att maten tillagas i Källängen. Av förfrågningsunderlaget framgår att den mat som för närvarande lagas i Källängen under renoveringen ska lagas i Hersby. Detta är en flytt inom anbudsområdet som inte påverkar totalvolymen och som heller inte berör annan entreprenör. Den tillfälliga lösningen för de tre mottagningsköken Bo, Klockargården och Rudboda berör alltså inte Kalvhagens förskola. Kraven på transparens är uppfyllda.

Oproportionerliga krav

Av förfrågningsunderlaget punkt 2.7.4. framgår att kompetenskraven skiljer sig åt beroende på vilka uppgifter som utförs.

Sodexo anför i yttrande huvudsakligen följande.

Otydliga parametrar för beräkning av pris

Det stämmer inte att det inte skulle tjäna något syfte att göra om upphandlingen. En lösning på svårigheterna med beräkningen av volymförändringar under den tid som Källängens kök renoveras är att staden i ett nytt förfrågningsunderlag bestämmer en tidsperiod under vilken renovering ska antas ske och att anbudsgivarna ska basera sina anbud på denna uppgift. På så vis har samtliga anbudsgivare att beräkna sina anbud på basis av samma förutsättningar. Resultatet av ett sådant förfarande är likvärdiga och jämförbara anbud.

Vad beträffar Torsviks förskola anges i ”Frågor och svar” att tidplanen för när förskolan ska få ett nytt kök inte är fastställd. Eftersom denna upplysning lämnades vid en senare tidpunkt än förfrågningsunderlaget måste detta tolkas som att det inte finns någon tidplan för ombyggnationen. Under alla förhållanden har staden i detta avseende inte varit tydlig.

Likabehandlingsprincipen

Staden har i ett annat mål avseende upphandlingen, mål nr 41878-10, lämnat upplysningen att staden begärde rättelse av anbudsgivaren Fazers anbud i upphandlingen. Rättelsen avsåg Fazers meny för anbudsområde 6 eftersom menyn inte uppfyllde flera av de obligatoriska kraven i förfrågningsunderlaget. Av stadens yttrande framgår att staden och Fazer hade delade meningar om utformningen av skall-kraven. Staden valde då att utvärdera Fazers anbud trots att det inte uppfyllde kvalifikationskraven. I

ett tredje mål avseende upphandlingen, mål nr 41737-10, har staden anfört att likabehandlingsprincipen gör det nödvändigt att diskvalificera Fazers anbud avseende anbudsområde 6. Staden medger således att utvärderingen av anbudet strider mot likabehandlingsprincipen. Staden har i detta hänseende åsidosatt likabehandlingsprincipen på ett sådant sätt att upphandlingen måste göras om. Stadens förändringar av förutsättningarna för upphandlingen kan inte accepteras utan att de principer som bär upp LOU och gemenskapsrätten träds för när. Stadens bortseende från ett skall-krav utgör en väsentlig ändring av förfrågningsunderlaget. Enbart denna omständighet utgör ett brott mot likabehandlingsprincipen. Stadens åtgärder utgör sammantaget en sådan väsentlig förändring av upphandlingen som innebär att likabehandlingsprincipen träts för när.

FÖRVALTNINGSRÄTTENS INTERIMISTISKA BESLUT

Förvaltningsrätten har i beslut den 7 oktober 2010 i mål nr 41737-10 förordnat att den aktuella upphandlingen tills vidare inte får avslutas i den del den avser anbudsområde 6. Beslutet upphörde att gälla den 11 november 2010. Samma dag förordnade förvaltningsrätten i förevarande mål att upphandlingen tills vidare inte får avslutas i nämnda del. I beslut i förevarande mål den 8 oktober 2010 har förvaltningsrätten förordnat att upphandlingen i övrigt tills vidare inte får avslutas.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser

I 1 kap. 9 § LOU anges följande. Upphandlande myndigheter ska behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar ska vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas.

I 16 kap. 2 § första stycket LOU i tillämplig lydelse anges följande. Om den upphandlande myndigheten har brutit mot principerna i 1 kap. 9 § eller någon annan bestämmelse i denna lag och detta har medfört att leverantören lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse gjorts.

Förvaltningsrättens bedömning

En ansökan om överprövning enligt LOU avser frågan om den upphandlande myndigheten har brutit mot någon av de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § LOU eller någon annan bestämmelse i denna lag, samt om detta medfört att den leverantör som ansöker om överprövning lidit eller kan komma att lida skada.

I mål om ingripande enligt LOU gäller som huvudprincip att den part som gör gällande att en upphandling är felaktig på ett klart sätt ska ange på vilka omständigheter han grundar sin talan och att domstolens prövning är begränsad till de grunder som parten har åberopat (jfr RÅ 2009 ref. 69). Förvaltningsrätten är således bunden av de omständigheter som Sodexo har lagt till grund för sin talan.

Otydliga parametrar för beräkning av pris

Sodexo har för det första anfört att det framgår av förfrågningsunderlaget och av en handling betecknad ”Frågor och svar”, vilken innehåller Lidingö stads svar på frågor som ställts angående upphandlingen, att volymer och förutsättningar för utförande av de tjänster som upphandlas i stor utsträckning kommer att förändras under avtalsperioden, men att det råder stor osäkerhet om när i tiden detta kommer att ske. Härvid har Sodexo anfört att staden inte har angett någon tidpunkt för när den pågående renoveringen av Källängens kök ska vara färdig och tillagningen av mat till mottagningsköken Klockargården, Rudboda och Bo ska flyttas över från anbudsområde 2 till anbudsområde 3, att det är oklart när Lidingö sjukhem kommer att läggas ned och att staden inte har angett någon tidpunkt för när Torsviks förskola ska få ett eget kök. Enligt Sodexo leder den omständigheten att staden inte har lämnat uppgifter om när volymförändringarna kommer att inträffa till att anbudsgivare måste ägna sig åt spekulationer för att kunna lämna konkurrenskraftiga och ekonomiskt realistiska anbud. Otydligheter-

na ger enligt Sodexo upphov till omotiverade skillnader i anbuden från de olika anbudsgivarna. På så vis har enligt Sodexo framför allt likabehandlingsprincipen, men även principerna om transparens och icke-diskriminering åsidosatts. Sodexo har även anfört att staden brutit mot principen om transparens genom att den information som lämnats beträffande frågan om det finns en fastställd tidplan för när Torsviks förskola ska få ett nytt kök inte har varit tydlig samt genom att det finns tvetydiga uppgifter vad gäller frågan om en renovering av Källängens kök överhuvudtaget kommer att genomföras.

Förvaltningsrätten gör följande bedömning i denna del.

Likabehandlingsprincipen innebär att lika situationer inte får behandlas olika och att olika situationer inte får behandlas lika, såvida det inte finns sakliga skäl för en sådan behandling. Principen om icke-diskriminering förbjuder diskriminering på grund av nationalitet. Vad Sodexo har anfört beträffande de oklarheter som föreligger vad gäller tidpunkten för de nämnda volymförändringarna visar inte att möjliga anbudsgivare behandlats på ett sätt som är oförenligt med någon av principerna. Något ingripande enligt LOU kan därmed inte ske på denna grund.

Principen om transparens uttrycks genom kravet på öppenhet i 1 kap. 9 § LOU och innebär att upphandlingsprocessen ska kännetecknas av förutsebarhet. Vad gäller frågan om vilka krav som kan ställas på ett förfrågningsunderlag har Regeringsrätten uttalat att de skiftande förhållanden som förekommer i det ekonomiska livet gör att även förfrågningsunderlag som inte är optimalt utformade får godtas under förutsättning att de principer som bär upp LOU och gemenskapsrätten inte träds för när (se RÅ 2002 ref. 50).

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM
Allmänna avdelningen

DOM

I förfrågningsunderlaget punkt 1.1.2., som har rubriken ”Volym”, anges följande.

Under senaste året (2009) uppgick kostnaderna för dessa tjänster till ca 43 miljoner Mkr. Volymen beror bl.a. på andelen elever som väljer att äta skollunch. Någon garanterad volym kan inte utlovas.

Av punkten framgår tydligt att fråga är om ett ramavtal, dvs. ett avtal utan fastställd volym. Staden har i förfrågningsunderlaget informerat om de volymer som för närvarande kan förväntas och om faktorer som kan komma att påverka framtida volymer. Såvitt framkommit har det inte varit möjligt att lämna några mer exakta uppgifter om framtida volymförändringar, eftersom stadens planering ännu inte är fastställd. Förvaltningsrätten finner inte att de uppgifter som staden har lämnat om möjliga volymförändringar är behäftade med sådana oklarheter eller inbördes motstridigheter att staden av denna anledning kan anses ha brutit mot principen om transparens. Ur LOU kan inte utläsas något krav på att, såsom Sodexo föreslagit, i en situation som den nu aktuella bestämma någon form av fiktiva förhållanden för upphandlingen, istället för att utgå från det läge som faktiskt råder. Något ingripande med stöd av LOU kan därför inte ske på denna grund.

Sodexo har för det andra anfört att det inte framgår av förfrågningsunderlaget vilken leverantör som ansvarar för mottagningsköken i Bo, Klockargården och Rudboda under den tid då Källängens kök renoveras och gjort gällande att även detta leder till att det blir omöjligt att kalkylera kostnader och intäkter utan att ägna sig åt spekulationer.

I förfrågningsunderlaget punkt 2.3.2.2., som har rubriken ”Anbudsområde Gångsätra”, anges bl.a. att Gångsätra Gymnasium är tillagningskök och att entreprenaden består av Gångsätra gymnasium. Vidare anges, under rubriken ”Tillfällig lösning”, att entreprenören under en övergångstid, tills Källängens tillagningskök är renoverat, ska laga mat i Gångsätra för tre skolor. Under rubriken ”Mottagningskök” återfinns därefter Bo skola, Klockargår-

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM
Allmänna avdelningen

DOM

dens skola och Rudboda skola. I punkten hänvisas vidare till ritningar över lokaler med utrustningsförteckning för tillagningskök och mottagningskök. Under rubriken "Personal/bemanning i mars 2010" anges därefter följande.

Gångsätra 35 tim/dag, två kockar, en dietkock och två köksbiträden inklusive tillfälligt inlån från Källängens kök.

Bo skola nio tim/dag, två köksbiträden. OBS bemanning behövs ca 244 dagar/år p.g.a. fritidshemmen.

Klockargårdens skola 11,5 tim/dag, två köksbiträden

Rudboda skola 13,5 tim/dag, två köksbiträden. OBS bemanning behövs ca 244 dagar/år p.g.a. fritidshemmen.

Förvaltningsrätten gör följande bedömning i denna del.

I förfrågningsunderlaget punkt 2.3.2.2. anges visserligen inte uttryckligen att den leverantör som tilldelas anbudsområde 2. Gångsätra inte bara ska tillaga maten till de tre mottagningsköken Bo, Klockargården och Rudboda, utan även ansvara för verksamheten i dessa kök. Av den aktuella punkten får dock enligt förvaltningsrättens mening med tillräcklig tydlighet anses framgå att så är fallet. Det finns nämligen knappast skäl att i information som avser anbudsområdet lämna uppgifter beträffande utrustning, nuvarande bemanning och bemanningsbehov på årsbasis i de aktuella mottagningsköken, om tanken inte är att den leverantör som tilldelas anbudsområdet också ansvarar för dessa. Vad Sodexo har anfört i denna del föranleder därför inte något ingripande med stöd av LOU.

Sodexo har för det tredje anfört att förfrågningsunderlaget är oklart såttillvida att det inte framgår vem som ansvarar för tillagning av maten för Kalvhagens förskola medan renoveringen av Källängens kök pågår.

I förfrågningsunderlaget punkt 2.3.3.3., som har rubriken "Anbudsområde Hersby/Källängen", anges bl.a. att Hersby gymnasium och Källängens sko-

la är tillagningskök. Vidare anges, under rubriken "Tillfälliga lösningar", följande.

1. Då det finns ett behov av att renovera Källängens kök kan det under avtalsperioden bli aktuellt att alla måltider för båda skolorna tillagas på Hersby och att Källängen används som mottagningskök under ombyggnationen. Tid för detta är inte fastställt.
2. Under en övergångstid tills Källängens tillagningskök är renoverat ska måltider för nedanstående tre skolor lagas av entreprenören i Gångsätra. När renoveringen är klar övergår detta till Källängens tillagningskök dvs. flyttas från entreprenör för anbudsområde 2.

Under rubriken "Mottagningskök" anges bl.a. att mat ska skickas från Källängens skolas kök till Kalvhagens förskola. Under rubriken "Antal elever/lärare" anges beträffande Källängen att det finns omkring 600 elever och 75 vuxna och att mat dessutom ska tillagas för Kalvhagens förskola. Vidare anges att tillagning efter renoveringen dessutom ska ske för Bo, Klockargården och Rudboda.

Enligt förvaltningsrättens mening ger informationen i punkt 2.3.3.3. inte anledning att tro att ansvaret för tillagning av maten för Kalvhagens förskola åligger någon annan leverantör än den som tilldelas anbudsområde 3 Hersby/Källängen under den tid då renoveringen av Källängens kök pågår. Av punkten får anses framgå att maten till förskolan ska tillagas på Hersby gymnasium för det fall att Källängens skola under en period endast ska användas som mottagningskök. Vad Sodexo har anfört i denna del föranleder därför inte något ingripande med stöd av LOU.

I ansökan om överprövning har Sodexo för det fjärde anfört att det förhållandet att alla barn i förskola och fritidshem under fyra veckor på sommaren placeras på två olika platser och att måltiderna till barnen under nämnda period ska tillagas och skickas från Högsätra, dvs. från ett tillagningskök för vilket leverantören för anbudsområde 6 svarar, omöjliggör en beräkning av kostnader och intäkter vid anbudslämningen. Härvid har So-

dexo anfört att intäkterna för verksamheten enligt "Frågor och svar" tillfaller den leverantör som har tilldelats anbudsområde 6, att den leverantör som tilldelats det område inom vilket barnen placeras svarar för mottagning och servering av maten och att det saknas en mekanism för vilken intäkt som ska tillfalla den leverantör som står för mottagning och servering av maten. Sodexo har även anfört att det är oklart vilken leverantör som ska stå ansvaret vid en eventuell felsservering av specialkost.

I "Frågor och svar" anges bl.a. följande (s.4).

Fråga 3) Förfrågningsunderlag punkt 2.3.6.6.
Under denna punkt står det att Högsätra ska tillaga mat till förskole- och fritidshemsbarn under ca fyra veckor på sommaren.

Fråga a) Är det Högsätra som står för varu-, personal- och övriga produktionskostnader samt i det fallet då självklart får intäkterna under denna period?

Svar: Ja

Fråga b) Ska entreprenören ansvara för bemanning vid något av mottagningsställena?

Svar: Ja, på den skola där fritidshemsbarnen finns i juli. Förskolan serverar med egen personal.

Av stadens svar på frågan framgår dels att den leverantör som tilldelas anbudsområde 6 Högsätra/Siggebogården svarar för såväl tillagning som mottagning och servering av maten till fritidshemsbarnen under sommaren, dels att förskolepersonal tar emot och serverar förskolebarnens mat. Vad Sodexo har anfört i detta avseende bygger med andra ord på en felaktig beskrivning av vad som har angetts i "Frågor och svar".

Avslutningsvis har Sodexo gjort gällande att problem uppstår avseende ansvaret för mottagningsköket om stadens placeringsbeslut avseende fritidshemsbarnen medför att leverantören för anbudsområde 6 under sommaren ska servera mat i ett mottagningskök som hör till en annan leverantörs anbudsområde och att detta förhållande innebär ett brott mot principen om transparens. Förvaltningsrätten konstaterar att staden, såvitt framkommit,

kan välja fritt var fritidshemsbarnen ska placeras under sommaren. Det förhållandet att utfallet i upphandlingen kan medföra svårigheter att placera barnen på vissa skolor får anses utgöra en praktisk begränsning av denna valfrihet. Vad Sodexo har anfört kan enligt förvaltningsrättens mening inte anses innebära att staden brutit mot principen om transparens.

Ändrade förhållanden

I målet har framkommit att staden, efter det att tilldelningsbeslut meddelats, har presenterat en investeringsplan för anbudsgivarna och för Sodexo. Såvitt framkommit i målet innebär planen att fyra miljoner kronor ska investeras i upprustning av köken och att upprustningen bl.a. omfattar ugnar med stekfunktion. Fråga är om denna förändring av förutsättningarna för upphandlingen är av sådan betydelse att staden, genom att inte avbryta upphandlingen, har brutit mot principerna om transparens och likabehandling.

Av förfrågningsunderlaget punkt 2.4.1. framgår att anbudsgivaren företrädesvis bör laga mat som målgruppen tycker om att äta, vara flexibel i menyvalen och ta bort rätter som inte uppskattas samt erbjuda måltider med hög kvalitet och en varierad meny. Dessa så kallade bör-krav utvärderas enligt punkten gemensamt med ett antal andra bör-krav, varvid högst 15 poäng kan utgå för förskolan, grundskolan, gymnasiet respektive äldre och handikappomsorgen. Av förfrågningsunderlaget punkt 2.4.2. framgår att minst 60 % av huvudkomponenterna i den varmrätt som inte är vegetarisk ska lagas från grunden i tillagningsköken. Detta motsvarar enligt punkten att huvudkomponenterna lagas från grunden tre dagar per vecka. Av punkten framgår vidare att anbudsgivare tilldelas en poäng för varje ytterligare dag som huvudkomponenterna lagas från grunden. Kriteriet utvärderas på basis av de menyer för fyra veckor som ska lämnas in för förskola, grundskola, gymnasium och äldre. Högst åtta poäng kan utgå för varje åldersgrupp.

Sodexo har, såvitt avser investeringsplanens betydelse, anfört att vissa av de kök som ingår i upphandlingen saknar utrustning för att laga mat från grunden och att det med befintlig köksutrustning inte är möjligt att till hundra procent tillaga mat från grunden och samtidigt tillgodose börkraven avseende variation på måltiderna. Möjliga anbudsgivare har därför under anbudstiden fått väga in den kostnad som skulle vara förenad med att genom egna investeringar nå en högre uppfyllelse av de aktuella börkraven. Lidingö stad har anfört att 60 – 70 % av huvudkomponenterna redan idag lagas från grunden. Detta har inte ifrågasatts av Sodexo. Sodexo har inte lämnat några närmare uppgifter om vilka tillagningskök som i dagsläget saknar utrustning som möjliggör en högre grad av tillagning från grunden. Sodexo har heller inte närmare beskrivit vilka brister som finns i dessa kök. Några mer detaljerade uppgifter om hur stor del av investeringsplanen som avser åtgärder som förbättrar möjligheterna att tillaga mat från grunden har heller inte lämnats. Förvaltningsrätten finner mot denna bakgrund att vad Sodexo anfört inte visar att fråga är om sådana betydande förändringar av förutsättningarna för upphandlingen att ett ingripande kan ske med stöd av LOU.

Vad beträffar Sodexos invändning att det inte kan uteslutas att beslutet att anta investeringsplanen har haft påverkan i upphandlingen genom att denna ändrade förutsättning har legat till grund för förhandlingar med antagna leverantörer konstaterar förvaltningsrätten att ingenting tyder på att de antagna leverantörerna ens har haft kännedom om planen innan tilldelningsbeslut fattades.

Oproportionerliga krav

I förfrågningsunderlaget punkt 2.7.4., som har rubriken ”Kompetenskrav personal”, anges bl.a. följande .

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM
Allmänna avdelningen

DOM

Inom 6 månader från avtalsstart ska Utföraren kunna visa att måltidspersonalen uppfyller kraven på följande kompetens:

- Känna till vilka krav som ställts på måltiderna/matsedeln/andel tillagat från grunden och vad utföraren utlovat i anbudet.
- Känna till vilka krav på tillsatser som ställs och hur utföraren utlovat tillgodose det kravet.
- Känna till vilka miljökrav som ställs och vad utföraren utlovat i anbudet t.ex. avseende andel ekologiskt.

Sodexo har anfört att all personal som arbetar med processen avseende tillagning och servering, dvs. även diskpersonal, omfattas av begreppet måltidspersonal och att det utgör ett orimligt högt krav, som är förenat med kostnader, att diskpersonalen, vid äventyr av vite för leverantören, måste kunna redogöra för leverantörens anbud och kraven i förfrågningsunderlaget vid varje tidpunkt efter sex månader från avtalsstart.

Lidingö stad har anfört att det inte i den aktuella punkten uppställs några krav på att exempelvis diskpersonal ska kunna redogöra för leverantörens anbud och för kraven i förfrågningsunderlaget, utan att kompetenskraven endast ställs på den personal som ska utföra uppgifter som är relaterade till kraven.

Förvaltningsrätten konstaterar inledningsvis att det inte framgår av förfrågningsunderlaget att det aktuella kravet, på sätt som Lidingö stad anfört, endast omfattar personal som har arbetsuppgifter som är relaterade till kraven. Kravet får därmed anses omfatta all måltidspersonal.

Fråga är då om kravet står i strid med proportionalitetsprincipen. Proportionalitetsprincipen innebär att den upphandlande myndigheten inte får ställa större krav på leverantören eller leveransen än som behövs och vad som får anses vara ändamålsenligt för den aktuella upphandlingen. En proportionalitetsbedömning görs i regel i tre steg. För det första ska en bedömning göras om åtgärden är en lämplig och effektiv åtgärd för att uppnå det eftersträvade syftet. För det andra ska en bedömning göras om åtgärden är nödvändig för att uppnå det eftersträvade syftet, såtillvida att

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM
Allmänna avdelningen

DOM

det inte finns något mindre ingripande alternativ. För det tredje ska bedömas om den negativa effekt som åtgärden får är oproportionerlig eller överdriven jämfört med det eftersträvade syftet.

De uppställda kompetenskraven kan enligt förvaltningsrättens mening inte anses ha något annat syfte än att ge goda förutsättningar för att uppdraget utförs i enlighet med vad som överenskommits mellan staden och den leverantör som antas. Att låta kompetenskraven gälla även personalgrupper som inte har något inflytande över hur menyerna utformas eller vilka inköp som görs kan enligt förvaltningsrättens mening inte anses vara en särskilt effektiv åtgärd för att uppnå detta syfte. Mot bakgrund av hur Lidingö stad anfört att kompetenskraven ska tolkas framstår det vidare som klart att syftet kan nås genom mindre ingripande åtgärder. Av det sagda följer också att den effekt som följer av åtgärden inte kan anses proportionerlig jämfört med det eftersträvade syftet. Förvaltningsrätten finner således att staden genom att ställa upp det aktuella kravet handlat i strid med proportionalitetsprincipen.

Fråga är då om detta förhållande medfört att Sodexo lidit eller riskerar att lida skada.

Sodexo har gjort gällande att skaderekvisitet är uppfyllt eftersom de brister som bolaget påtalat i sin ansökan om överprövning medfört att det inte kunnat lämna ett konkurrenskraftigt anbud och därför avstått från att lämna anbud. Sodexo har dock inte angett vilken betydelse var och en av de påtalade bristerna har haft för bolagets möjligheter att lämna anbud. Vad Sodexo har anfört i målet kan enligt förvaltningsrätten inte läggas till grund för en bedömning att den aktuella överträdelsen av proportionalitetsprincipen medfört att Sodexo lidit eller kan komma att lida skada. Något ingripande enligt LOU kan därför inte ske på denna grund.

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM
Allmänna avdelningen

DOM

Sodexo har vidare anfört att det förhållandet att skyldigheten att servera rätt kost enligt modellavtalet är förenad med vite står i strid med proportionalitetsprincipen. Härvid har Sodexo för det första anfört att det, under förutsättning att anbudsområdena tilldelas olika leverantörer, är oklart vilken leverantör som ska stå ansvaret vid en eventuell felsservering av specialkost dels i samband med att måltiderna för barn i förskola och fritidshem under sommaren ska tillagas av den leverantör som tilldelats anbudsområde 6 för att därefter skickas till de skolor där barnen är placerade, dels i samband med att måltider till mottagningsköken Bo, Klockargården och Rudboda ska tillagas av den leverantör som tilldelats anbudsområde 2. Förvaltningsrätten konstaterar, i likhet med vad rätten redan kommit fram till under rubriken ”Otydliga parametrar för beräkning av pris”, att de omständigheter som Sodexo i detta avseende åberopat till stöd för att staden brutit mot proportionalitetsprincipen bygger på förutsättningar som inte överensstämmer med underlaget för upphandlingen.

Till stöd för att det i modellavtalet föreskrivna vitet vid felsservering av kost står i strid med proportionalitetsprincipen har Sodexo även anfört att staden uppgett att en leverantör inte kan ställas till svars om stadens egen personal serverar fel mat till barn i förskolan, men att det inte framgår av förfrågningsunderlaget hur ansvarsfrågan ska hanteras. I LOU finns inte något krav på att det av ett i förfrågningsunderlaget ingående avtalsförslag ska föreskrivas hur tvister rörande upphandlingskontraktet ska slitas. Något ingripande med stöd av LOU kan således inte ske på denna grund.

Likabehandlingsprincipen

Sodexo har anfört att det framgår av stadens yttranden i förvaltningsrättens mål nr 41737-10 och 41878-10 att staden har brutit mot likabehandlingsprincipen genom att utvärdera ett av de inkomna anbuden avseende anbudsområde 6 trots att anbudet inte uppfyller ställda skall-krav. En förut-

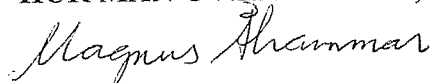
FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM
Allmänna avdelningen

DOM

sättning för att detta förhållande ska kunna föranleda ett ingripande med stöd av LOU i förevarande mål är att det medfört att Sodexo lidit eller kan komma att lida skada. Skada har enligt lagens mening uppkommit om en leverantörs möjligheter att erhålla kontrakt har minskat på grund av överträdelsen av LOU. Eftersom Sodexo överhuvudtaget inte lämnat något anbud och ett annat anbud än det ovan nämnda har tilldelats anbudsområdet finner förvaltningsrätten att någon skada eller risk för skada inte förelegat på den grunden att staden utvärderat ett anbud som inte uppfyller ställda skall-krav. Något ingripande med stöd av LOU kan således inte ske på denna grund.

Sodexo har även anfört att staden i strid med likabehandlingsprincipen har vidtagit åtgärder som sammantaget har medfört en väsentlig förändring i förhållande till det ursprungliga förfrågningsunderlaget. Härvid har Sodexo uttryckligen endast nämnt bortseendet från ett av skall-kraven vid utvärderingen av det ovan nämnda anbudet för anbudsområde 6. I målet har inte framkommit att det aktuella skall-kravet enligt staden inte längre ska gälla för upphandlingen, utan endast att staden vid utvärderingen av ett visst anbud inte har beaktat detta. Stadens agerande i detta avseende kan därför inte anses innefatta någon förändring av förfrågningsunderlaget. Något ingripande med stöd av LOU kan således inte ske på anförd grund.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (Dv 3109/1A LOU).

Magnus Åhammar

Rådman

Föredragande har varit Linnea Svenander.

SVERIGES DOMSTOLAR

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Stockholm. **Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.**

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagandet för offentligpart räknas emellertid från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att prövningstillstånd meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas, anledning förekommer till ändring i det slut vartill förvaltningsrätten kommit eller det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. den klagandes namn, personnummer, yrke, postadress och telefonnummer. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till kammarrätten,

2. det beslut som överklagas med uppgift
3. om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
4. de skäl som klaganden anger till stöd för begäran om prövningstillstånd,
5. den ändring av förvaltningsrättens beslut som klaganden vill få till stånd,
6. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans ombud. Adressen till förvaltningsrätten framgår av beslutet. Om klaganden anlitar ombud ska denne sända in fullmakt i original samt uppge sitt namn, adress och telefonnummer.

Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska Ni utan dröjsmål anmäla ändringen till kammarrätten.

I mål om överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling eller lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. I de flesta fall får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut. I vissa fall får avtal slutas omedelbart. Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Behöver Ni fler upplysningar om hur man överklagar kan Ni vända Er till förvaltningsrätten.